

Eines conceptuais per analitzar la realitat des de la perspectiva coeducativa¹

Il·lustració: Raquel Gu

"L'educació de qualitat ha d'intentar combatre l'heteronormativitat i ha d'intentar que cada persona pugui ser qui és, qui realment és des del principi de la seva vida escolar"

Alicia de Blas² va començar la seva exposició amb allò que determina, quant a la igualtat de gènere i la coeducació, la LOMLOE al seu preàmbul³:

La llei adopta un enfocament d'igualtat de gènere a través de la coeducació i fomenta a totes les etapes la igualtat efectiva de dones i homes, la prevenció de la violència de gènere i el respecte a la diversitat afectiva i sexual.

La gran pregunta que es planteja Alicia de Blas després d'aquest preàmbul és:

Com ho fem?

"Això és una cosa que no està a la llei i la seva experiència és que fer això no és fàcil. Primer cal començar per tenir una sensibilitat, i una vegada tenim aquesta sensibilitat ens calen conceptes i eines teòriques per reflexionar, i fins i tot si es disposa d'aquestes eines teòriques després cal portar-les a la pràctica, per la qual cosa queda molta feina actualment per complir la llei".

Així, aporta algunes idees per respondre precisament a aquesta pregunta del **com**:

¹ Resum de la ponència presentada per Alicia de Blas García en el marc de l'Avanç virtual-XI Trobada de la Red Transforma. Comunitats Educatives per a la Ciutadania Global", el 24 de febrer del 2022.

² Alicia de Blas García, mestra de primària i experta en coeducació i ciutadania global. És autora de 71 propostes coeducatives: <https://www.fuhem.es/product/71-propuestas-para-educar-con-perspectiva-de-genero/>.

³ Per a més informació veure: <https://www.boe.es/boe/dias/2020/12/30/pdfs/BOE-A-2020-17264.pdf>

Començant per recordar que...

- L'ésser humà és un ésser sexual

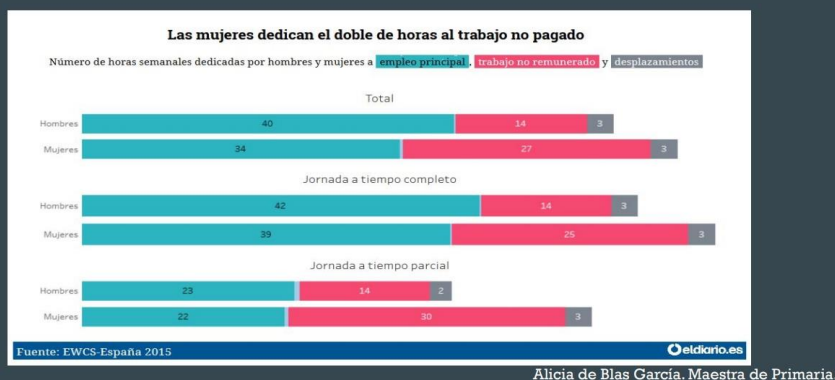

L'ésser humà té una reproducció sexual i com a individus de l'espècie humana es diferencien uns dels altres per raó del seu sexe, de la seva sexualitat i de com viu totes les facetes distintes de la seva diferència sexual. Som diferents pel que fa al nostre sexe biològic, a més a més, com a éssers humans que tenim consciència de la nostra identitat, interpretem la nostra diferència sexual biològica en allò que anomena "identitat de gènere afectiva i sexual". Igualment, per viure en una societat que ens ensenya a ser homes i dones en societat i que ens transmet uns mandats o normes de comportament determinats, expressem aquesta diferència sexual de manera distinta, o sigui, l'"expressió gènere", i, finalment, dins de la nostra diferència sexual està com expressem el nostre desig sexual, la nostra afectivitat, de qui ens enamorem, de qui ens sentim atretes, i, per tant, poden existir tantes orientacions afectives i sexuals com persones.

- La desigualtat de gènere existeix

La desigualtat és un principi d'injustícia i de limitació a les nostres possibilitats de ser i de desenvolupar-nos.

a la desigualdad de género.

En la construcció del gènere és on es genera la desigualtat de gènere, que alhora provoca que allò que s'atribueix a les dones les supeditin al servei i en dependència dels homes.

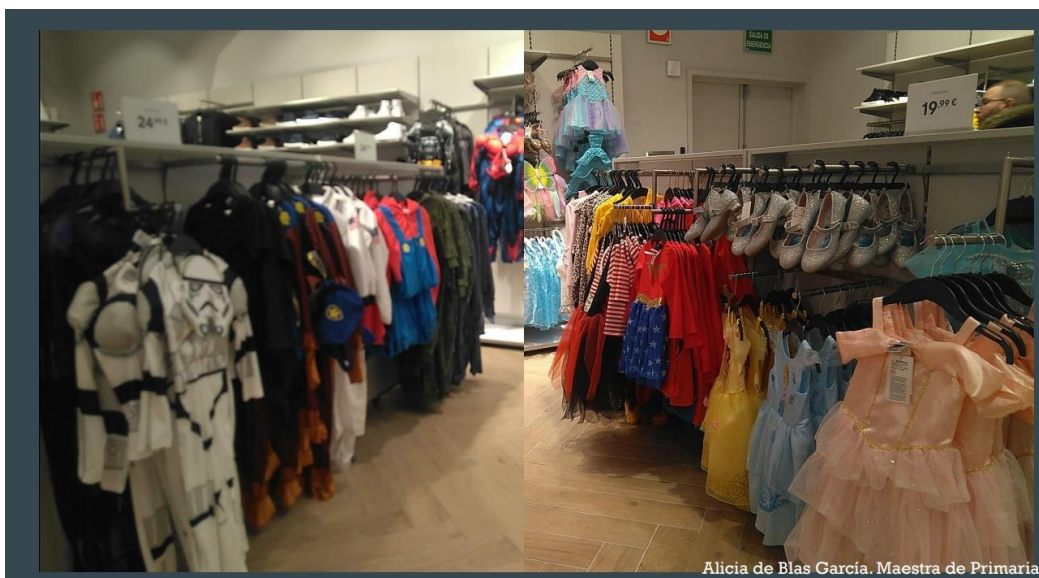
Tal com il·lustra el gràfic que l'Alicia resalta a la seva exposició, "les dones treballen més que els homes, tan sols que ho fan més de manera no remunerada, mentre que els homes treballen més hores remunerades, de manera que les dones doblem el temps de treball dels homes, doncs la nostra càrrega total de treball és molt més gran i, malgrat això, els nostres ingressos són menors". Alhora, en el moment en què sorgeixen situacions de dificultat, de crisi, com la pandèmia, per exemple, aquesta diferència es fa encara més gran, atès que dins de la desigualtat de gènere hi ha un repartiment desigual de tasques i el de les dones, de manera prioritària, és el de sostenir la vida, les cures.

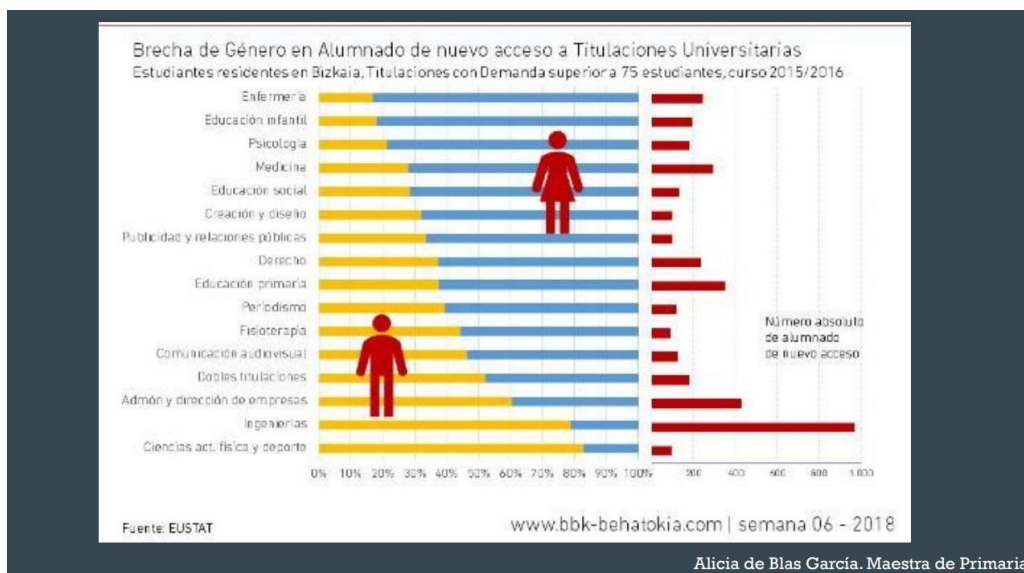
A partir d'aquest marc és des d'on Alicia de Blas planteja alguns contextos que ajuden a pensar des d'un enfocament coeducatiu:

❖ Binarisme

La nostra societat és binària i ens col·loca en dos "paquets", el dels homes i el de les dones, que a més a més s'han de correspondre amb el sexe biològic, l'expressió de gènere i l'orientació sexual. Aquest binarisme estable que segons es designi en el moment del naixement se'ns considera dona i home, sense que hi hagi massa possibilitat de canviar.

Imatge feta en una botiga d'una coneguda cadena de roba, que il·lustra el binarisme de les nostres societats.

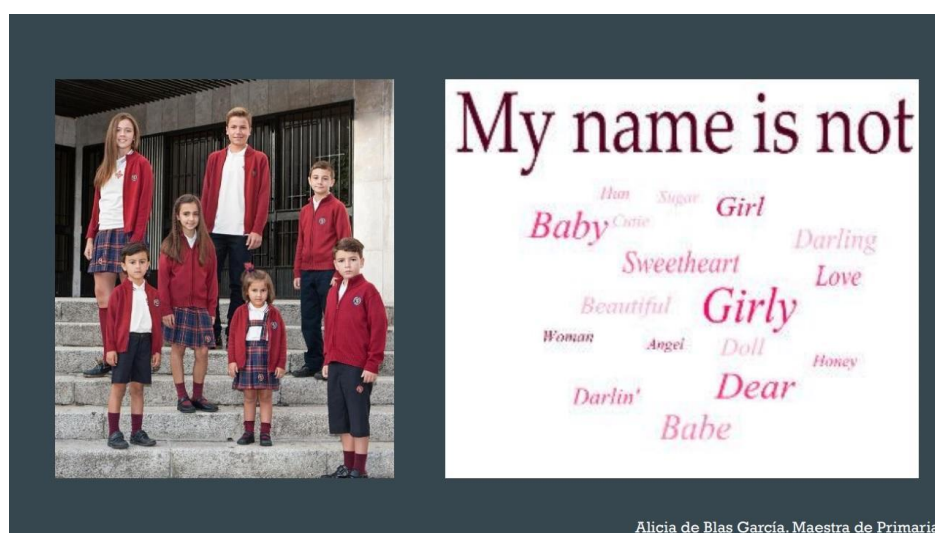
Un altre exemple de binarisme el trobem en l'elecció de les carreres universitàries, tal com s'il·lustra a la imatge.

❖ Heteronormativitat

Com a mestra de primària, de Blas assenyala que "això es veu a les aules, d'alguna manera estem col·laborant que els nens i les nenes vagin encaixant en aquest model que se'ls imposa, i aquest model diem que és heteronormatiu". És a dir, és un model que està compost de mandats, de normes que ens diuen com comportar-nos i que inclouen les normes i els mandats de gènere, tot allò que té a veure amb els estereotips, normes de comportament, expectatives, tasques, com també incloure una orientació sexual determinada, que és l'heterosexual, sobre la qual, a més a més, la norma diu que cal fer-ne certa demostració externa.

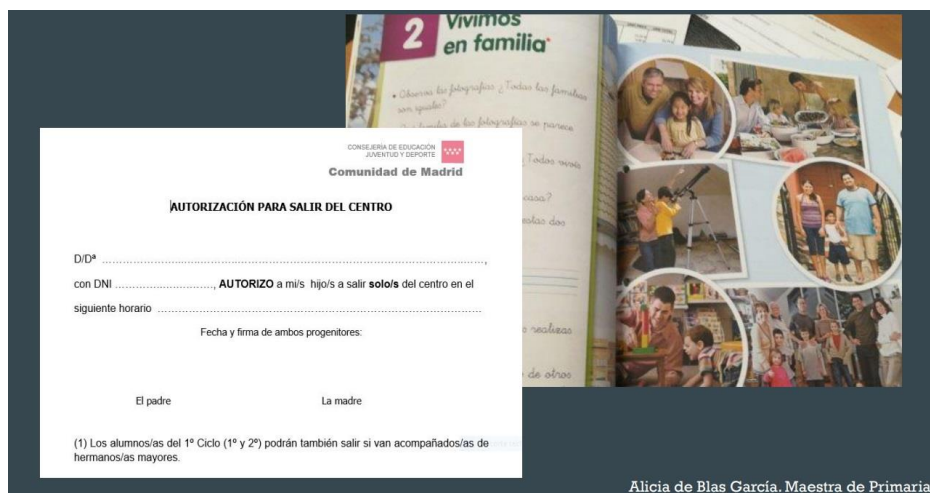
"L'educació de qualitat ha d'intentar combatre l'heteronormativitat i ha d'intentar que cada persona pugui ser qui és, qui realment és des del principi de la seva vida escolar".

Un exemple de reproducció el trobem als uniformes escolars:

Alicia de Blas García. Maestra de Primaria.

Una altra forma d'estereotipar l'alumnat és amb el llenguatge i la conducta envers ells i elles, com anomenem els nens i les nenes, el llenguatge que utilitzen en referir-nos a les famílies, "un altre model familiar ja no és possible ni en les autoritzacions".

❖ Educar per acollir la diversitat

En aquest sentit, Alicia proposa educar per acollir aquesta diversitat, reconèixer-la i acollir-la, "el que hem de fer és mostrar-la".

❖ Educar per... reconèixer la singularitat

A més d'educar per reconèixer aquesta diversitat, assenyala que "cal educar perquè cada persona i totes les que la coneixem reconeguem la seva singularitat, cal esperar que cada persona es manifesti en la seva singularitat i acollir-la".

- ❖ Igualment, Alicia posa de manifest que el nostre sistema és **binari i està molt jerarquitzat**, de tal manera que allò que és propi de les dones ocupa una posició inferior, subordinada enfront d'allò que és propi dels homes.

❖ Androcentrisme

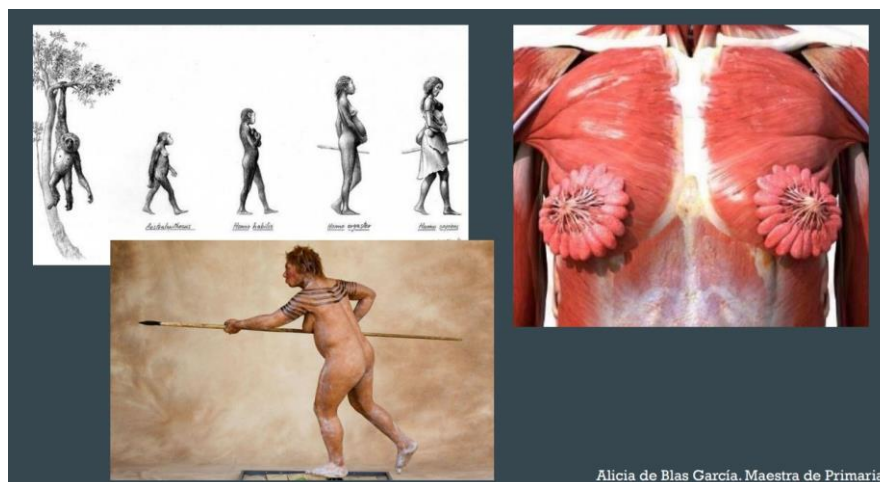
El binarisme del nostre sistema porta a un altre concepte fonamental per parlar de gènere en educació i és l'androcentrisme, "les nenes creixen veient els homes per la televisió a totes hores, a tot arreu, parlant, sempre protagonistes, però ni les nenes ni els nens veuen tantes dones i això influeix molt a l'hora de reconèixer l'autoritat, a l'hora de posar valor social, a l'hora de gaudir d'una situació material de benestar, perquè vivim en un món en què els homes segueixen ocupant una posició central".

❖ Invisibilitat

La invisibilitat de les dones afecta la nostra construcció mental i la nostra comprensió de la realitat. Un exemple el trobem a l'evolució humana, de la qual en parlem com si fos l'evolució de l'"home". En el cas dels llibres de text hi continua havent una sobre representació dels homes i una invisibilització de les dones.

❖ Educar per al reconeixement de les dones i les nenes

"De manera que estiguin més presents pel que fa al subjecte històric i el seu reconeixement com a la meitat de la humanitat que ha evolucionat i ha viscut cada un dels períodes de la història; també quant al cos de les dones, que és el gran absent pel que fa a l'aprenentatge del cos humà.

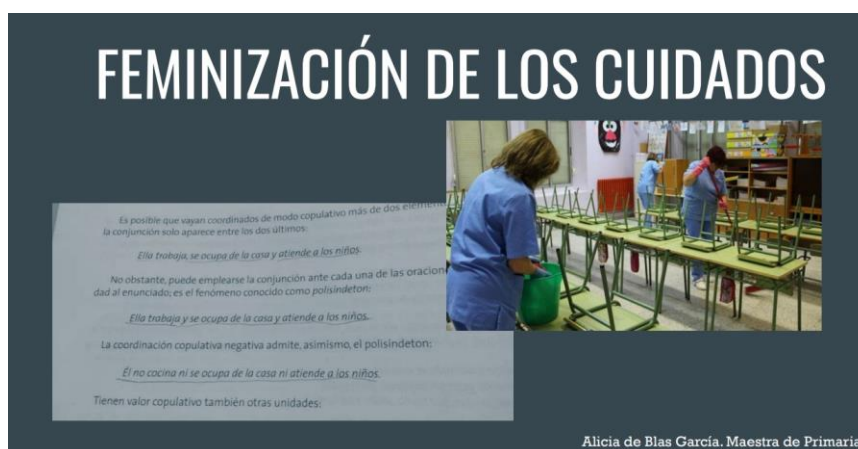

❖ Invisibilitat de les cures

La divisió sexual del treball té a veure amb que als centres educatius les cures existents són invisibles, i es donen situacions com que en un llibre de cinquè de primària, quan es parla de què és la població "activa" i "inactiva", es determina que la població inactiva són les mestresses de casa.

❖ Feminització de les cures

La invisibilitat ens porta a la feminització, al repartiment de rols que es fa a nivell conceptual, des dels exemples dels llibres, fins a les que s'encarreguen dels menjadors o de la neteja dels centres, que segueixen essent majoritàriament dones, que, gairebé sempre, es troben en situació precària.

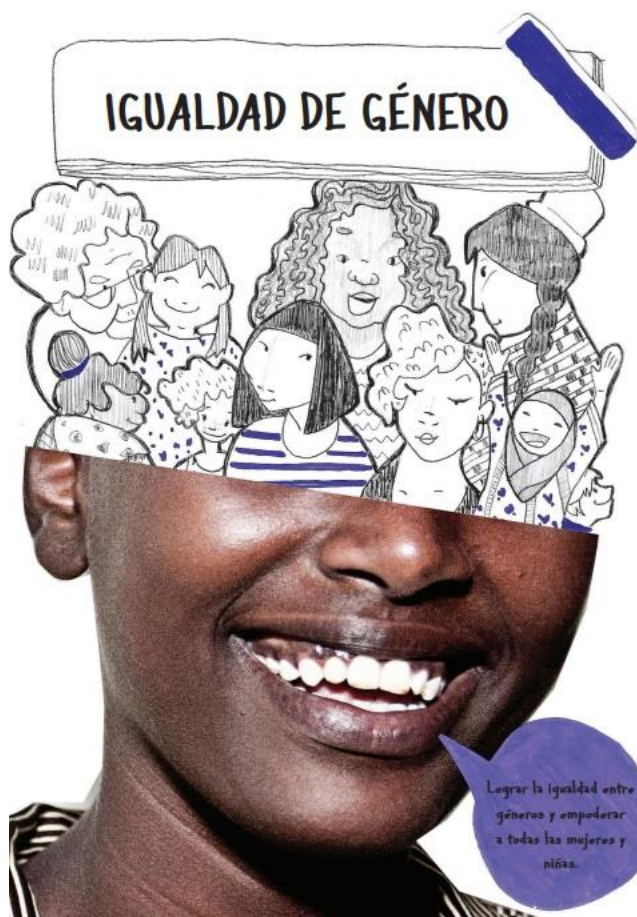

❖ Educar per a... l'autonomia i la corresponsabilitat

Alicia acaba la seva intervenció i assenyala: "enfrent de tot això hi ha d'haver una altra línia gran curricular de treballar per a l'autonomia i per a la corresponsabilitat, tot ensenyant a fer treballs que són de cures, que cuidar és consolar, és escoltar i són molt importants, que avancem cap a l'educació emocional, ara bé, cuidar també és fregar la casa, arreglar la roba i cordar-se les sabates per tal que no me les hagi de cordar ningú o portar la meva motxilla, i tot això també s'ha d'aprendre a les escoles.

[Accedeix al vídeo de la ponència, fins al minut 29´](#)

il·lustració: Leticia Navarro